

Dragoș Paul Aligică:

Dacă elita academică și a lumii de afaceri nu încearcă să inițieze ceva, atunci de la cine să așteptăm soluții?!

■ Cora Muntean

La sfârșitul anilor '90 și începutul anilor 2000, unul dintre cei mai buni consilieri din România era considerat Dragoș Paul Aligică. Așa cum e legea firii, specialiștii, și mari, și mici, sunt învăluți în uitare. Dacă nu apari seară de seară la televizor sau nu ești implicat în scandaluri de proporții, ești uitat. Când mai treci și Oceanul, cu atât mai mult. Iată că, în aceste zile, numele lui Dragoș Paul Aligică revine în prim-plan. Este adevărat, în mediul academic, dar proiectul lansat are legătură cu un aspect important pentru toată lumea. Universitatea București și KPMG au semnat un acord de parteneriat special, menit dezvoltării și modernizării învățământului și cercetării avansate în domeniul guvernării publice și private, precum și unei mai bune integrări și colaborări între mediul academic și mediul de afaceri. Este un experiment care încearcă să seteze noi standarde și modele în domeniul relației dintre comunitatea academică și cea de business. Dragoș Paul Aligică apare ca parte integrantă a acestui proiect, poziția sa de Profesor KPMG de Studii de Guvernare (KPMG Professor of Governance) fiind un element important în materializarea practică a acestui proiect

Domnule Aligică, despre ce este vorba, mai precis, în acest proiect?

Înainte de toate, vreau să subliniez și eu că este, într-adevăr, un experiment instituțional. Nu doar în România, ci peste tot în lume, instituțiile academice, universitățile și colegiile sunt într-un proces de căutare, de reaşezare, de regândire a funcției lor sociale, a modului cum execută această funcție și a relației lor cu societatea. La rândul său, mediul de afaceri încearcă să își recalibreze nu doar modelele de business, ci și amprenta și responsabilitatea sa socială în funcție de evoluțiile tehnologice, culturale și instituționale de la începutul mileniului al treilea. Este un context global al căutărilor și al experimentelor la interfața dintre universități și mediul de afaceri și corporat. Se caută noi formule, se încearcă noi idei și se testează soluții care sunt consonante cu noile realități și cu dinamica indusă de ele.

Acesta este contextul mai general în

care, în România, Universitatea București și KPMG au decis să încerce să forțeze o ieșire din tipare și rutină și să testeze câteva idei care – speră cele două organizații – ar putea aduce ceva nou și constructiv în peisaj și ar putea reprezenta o provocare și un model. Atât Universitatea București, prin domnul rector Marian Preda, cât și KPMG, prin doamna Ramona Jurubiță, Country Manager Partner al KPMG România, doresc să promoveze în cursul mandatelor lor o nouă atitudine față de sectorul de producție și difuziune de cunoaștere aplicată și know-how, sector din care ambele organizații fac parte prin însăși natura lor, fiecare, din unghiul tradițional propriu: academic și, respectiv, de consultanță. S-a creat un cadru general de colaborare în interiorul căruia se vor putea încerca, pe perioada anilor următori, mai multe formule inovative de relaționare a cercetării și învățământului academic cu practica. Ideal ar fi ca proiectul să fie un factor de emulație care să inspire și alte experimente similare, nu doar la Universitatea București

(unde se speră că parteneriatul cu KPMG va fi începutul creării unei mase critice de astfel de inițiative), ci și la alte universități și instituții de învățământ și cercetare avansate.

Să luăm pe rând direcțiile de acțiune și să le explicăm, vă rog.

În ceea ce privește direcțiile principale – și în continuare nu voi face decât să citez și să evoc materialele interne și de presă ale Universității București și KPMG –, părțile au identificat, înainte de orice, în contextul românesc, necesitatea unei echilibrări a efortului privat în sensul susținerii învățământului și studiilor administrative pe guvernare publică. Ideea este următoarea: există acest efort tradițional făcut de sectorul privat, cu precădere pentru învățământul și studiile de business și management privat. Rațiunea acestei susțineri privilegiate este evidentă. Totuși, această asimetrie nu poate continua. S-a ajuns într-un punct în care este absolut necesar ca mediul de

afaceri să își canalizeze o mai mare atenție și să ofere mai multă susținere domeniului de pregătire și cercetare academică ce vizează guvernarea publică. În acest sens, KPMG va colabora strâns cu Facultatea de Administrație și Afaceri de la Universitatea București pentru dezvoltarea și modernizarea învățământului și cercetării avansate în domeniul guvernării, cu un accent special pe studiile administrative. Așadar, o primă direcție ar fi întărirea și modernizarea predării, cercetării și trainingului în domeniul guvernării și științelor administrative.

Evident că strategia nu va neglija zona managementului privat. În vederea dezvoltării unor formule inovative de

pregătire a studenților în domeniile legate de business și management, KPMG va depune eforturi pentru a ajuta Facultatea de Administrație și Afaceri de la Universitatea București să își calibreze mai bine oferta de training și pregătire academică a studenților, să calibreze mai bine programul de MBA și să creeze noi programe cu certificare, eventual în cotutela KPMG-UB. Acestea fiind spuse, ceea ce este special în acest parteneriat este totuși accentul deosebit pus pe spectrul public și de guvernare.

O a doua direcție ar fi alinierea standardelor academice românești la cele mai inovative evoluții europene și globale pe linia învățământului doctoral.

În acest sens, se au în vedere crearea și acreditarea unui nou program doctoral la Facultatea de Administrație și Afaceri de la Universitatea București. Știm cu toții că există în contextul românesc o adevărată criză și patologie în jurul diplomelor și programelor doctorale. Soluționarea nu poate veni decât prin crearea unor programe care să aducă noi standarde de calitate garantate academic la nivelul standardelor academice occidentale, dar care, în același timp, să vină în întâmpinarea nevoii dovedite a unui larg segment de potențialii studenți doctoranzi de a funcționa în noile condiții instituționale ale economiei și societății secolului 21. Așa cum spuneam, Facultatea de Administrație și Afaceri de la Universitatea București are în lucru, sub coordonarea dlui decan Răzvan Papuc, un plan de a crea un astfel de program care să îmbine în mod inovativ standardele academice cu flexibilitatea necesară, iar KPMG va fi partenerul nemijlocit al acestui tip de experiment academic.

O a treia linie de acțiune va fi dată de strategia de întărire a prezenței academice și standardelor academice în dezbaterile, cultura și opinia publică românească. Se încearcă o contribuție la revigorarea standardelor culturale și intelectuale publice în România prin crearea unui nucleu în jurul căruia să fie mobilizați și alți actori și parteneri publici și privați, pentru a iniția și gestiona proiecte de evenimente publice, conferințe, dezbateri, traduceri, editări de carte și programe de diseminare de natură științifică, educativă, artistică sau culturală.

Spuneți-ne câteva cuvinte și despre poziția de KPMG Professorship in Governance Studies.

Crearea acestei poziții este o contribuție la întărirea recordării mediului academic românesc la cel occidental. Este și o încercare de a semnala – prin crearea unui precedent și model – că mediul de afaceri poate face mai mult în această privință. În acest sens, KPMG a susținut crearea unei poziții profesionale pentru un profesor român care are o afiliere duală la o universitate din SUA și una din

Foto: arhiva personală

România – în cazul de față, Facultatea de Administrație și Afaceri de la Universitatea București. KPMG Professorship in Governance Studies va întări capacitatea purtătorului acestei poziții de a funcționa ca legătură activă între mediile academice occidentale și românești și de a contribui la o mai bună și directă racordare a celor din urmă la primele. În acest moment, sunt titularul acestei poziții.

Ce îmi permite să fac această poziție, dincolo de contribuția la direcțiile de mai sus? Un exemplu: Programul de Mentorat Academic „KPMG” este o funcție a profesorului KPMG. Se adresează tuturor studenților UB – nu doar celor din științe economice, organizaționale și administrative – și vizează crearea, pe bază de selecție, a unui grup interdisciplinar de studenți de elită. Aceștia vor parcurge sub mentoratul direct al subsemnatului – pe toată durata studiilor lor la UB –, printr-un program sistematic de lecturi, seminarii, dezbateri, tutoriale one-on-one și workshopuri, în același timp fiind orientați în afara UB către conferințe, evenimente publice și alte programe educaționale și culturale și, de asemenea, spre internshipuri și oportunități de carieră. Un alt exemplu: există o anumită deficiență în ceea ce privește materialele de suport de curs în domeniul științelor administrative, organizaționale, instituționale și manageriale. Pentru învățământul în limba română nu sunt, de exemplu, accesibile textele autorilor clasici, fondatorii științelor administrative. Voi crea, coordona și superviza științific un grup de lucru care să traducă o selecție de texte din acești autori clasici, într-un compendiu ce ar urma să fie pus la dispoziția profesorilor și studenților UB. Și, evident, a publicului larg.

Care este impactul direct asupra publicului? Adică, un public avizat este de preferat unui public ignorant? Pot absolvenții să devină formatori de public avizat?

Vor exista două canale. Primul, așa cum am notat, va fi direct. Se încearcă o contribuție la revigorarea standardelor culturale și intelectuale publice în

Foto: Agerpres

România: aici intră, de pildă, susținerea de către mediul de afaceri a unor evenimente de calibrul, care să vizeze formarea opiniei publice și mai ales a standardelor acesteia, sub garanția de calitate a UB. Al doilea este, așa cum notați și dv., prin intermediul absolvenților. Absolvenții vor duce mai departe, în activitatea lor profesională și cetățenească, atitudinea, valorile și așteptările legate de acest tip de standard. Poate că sună un pic idealist. Dar ideea este că totuși trebuie făcut ceva în acest sens. Trebuie încercat. Trebuie început de undeva. Spațiul public românesc este totuși într-o defensivă vizibilă în fața fragmentării și colapsului în irelevantă, vulgarizare și lipsă de civilitate. Nu putem rămâne pasivi. Dacă nu are loc o încercare de regândire a modului în care răspundem acestui trend, rezultatele pot fi dezastruoase. Dacă elita academică și a lumii de afaceri nu încearcă să inițieze ceva, atunci de la cine să așteptăm soluții?!

Sunt convinsă că știți, dar vreau să precizez de ce am adus în discuție publicul ignorant. Am impresia că există prea mulți politicieni care mizează pe segmentul, numeros, din păcate, al acestui gen de public. Dezvoltarea

capacităților de business poate influența total modul de percepție și pentru alte domenii. Politic, de exemplu.

Aveți absolută dreptate. Aș mai spune ceva. Am văzut „cu ochii mei” cum capacitatea publică de percepție a chestiunilor economice a crescut de-a lungul anilor. Înțelegerea pe care o are azi publicul este mult superioară celei de la începutul anilor '90. A crescut numărul de cetățeni care înțeleg că pentru a da, statul trebuie să ia, care înțeleg cum funcționează mecanismele de redistribuție, care au idei clare privind etica reglementării și impozitării. Nu a fost de ideal, dar e mai bine decât de unde am pornit. Pentru a ajunge aici, s-au întâmplat două lucruri. Primul: experiența directă în afaceri și organizații economice a cetățenilor. Al doilea: campania continuă, dusă de publiciști și mass-media timp de câteva decenii, pentru a explica publicului natura și funcționarea economiei și statului modern. Acestea sunt realități documentabile.

Sunteți profesor și în România, și în SUA. Faceți, vă rog, o analiză a sistemului de învățământ universitar de aici și de

acolo. Unde suntem pe plus, unde pe minus.

Obişnuim să răspund că, în comparație cu România, în SUA, ca tendință generală, tinerii intră mai slab pregătiți în anul întâi, dar când termină facultatea, ies mai bine pregătiți decât cei români. Dar în ultima vreme lucrurile nu mai sunt așa de clare...

Realitatea este că peste tot în lume învățământul superior (și nu numai, așa zice tot sistemul de educație) trece printr-o criză. Noile tehnologii, schimbările sociale și economice, trendurile culturale sunt provocări majore la adresa modelului tradițional al învățământului universitar. Este un moment bun, așa cum sugeram și mai devreme, pentru inovație și încercări de a fi reconstruit și regândit.

Este indubitabil că în România suntem într-un decalaj față de SUA, în această privință. Dar există și un avantaj: putem sări etape și învăța din erorile sau experimentele lor. Putem externaliza niște costuri de învățare. Este ca în cazul clasic al telefoniei. Puteai, la începutul anilor '90, să îți propui într-o țară în curs de dezvoltare să investești într-o rețea de telefonie fixă și să îți propui ca, în timp, să oferi acces unui număr tot mai mare, din toate zonele țării, la acest mod de comunicație. Dar cât ar fi durat și cu câte costuri?! A venit telefonie mobilă și a făcut tot acest tip de investiție să fie inutil, realizând obiectivul de a da acces de masă la telefonie într-o măsură care nu era nici măcar imaginabilă în vechiul sistem. De ce nu am îndrăzni să gândim în această logică antreprenorială și inovația privind instituțiile de învățământ, și mai ales cele de învățământ universitar?!

Să ne întoarcem puțin în trecut. Ați făcut parte dintr-o echipă de intelectuali de marcă, la Institutul de Studii Populare, care s-a destrămat. Foștii dvs. colegi au ajuns în politică, unii, la vârf. Unde credeți că au greșit intelectualii români, de au ajuns mereu la conflicte, între ei sau cu societatea?

Nu știu dacă e vorba de o greșală și nu vreau să critic pe nimeni. Fac însă o observație generală. Ca să fii eficient în acțiune, ca să ai impact, trebuie să

fii organizat. Să lucrezi într-un sistem de diviziune a muncii și de echipă. Incapacitatea de organizare duce la un impact redus. Imense talente și capacități individuale pot fi irosite din cauza absenței unei infrastructuri care să potențeze și să amplifice eforturile indivizilor și să le transforme într-un output colectiv, exponențial mai mare.

Această logică se aplică și resursei intelectuale, și purtătorilor acestei resurse, intelectualii. Poate că este o deformare profesională (sunt, până la urmă, profesor de științe administrative, iar instituțiile și sistemele de guvernare sunt un domeniu de interes central în ceea ce mă privește), totuși nu cred că exagerez când pun accentul pe factorul organizațional...

Pur și simplu, lipsa de imaginație organizațională, de apetență pentru viața organizațională, pentru lucrul în echipă și funcționarea în regim de diviziune a muncii au un cost. Și costul este dublu: individual, pentru că oamenii pierd personal. Degeaba ești cel mai talentat atacant sau mijlocas, dacă nu se creează o echipă, ca să poți intra în teren, să poți juca pe postul tău și astfel să-ți dai măsura. Ca atacant și mijlocas, ai nevoie de echipă, și dacă echipa nu există, talentul tău rămâne doar potențial și teoretic...

Apoi, mai este costul colectiv. Toată comunitatea pierde. În loc să vadă în teren o echipă care joacă și, eventual, mai aduce și victorii, vede 11 mari maeștri jonglând pe margine sau jucând tenis cu piciorul. E adevărat, cu mare măiestrie... Ceea ce nu te face decât să regreti ceea ce ar putea fi dacă acești meseriași ar lucra împreună într-o structură organizată și cu o strategie cu cap și coadă, ca o echipă sau ca o organizație...

Trăim, așa cum spun toți marii gânditori ce au creat științele administrative și organizaționale, de la Max Weber la Peter Drucker și Dwight Waldo, în „epoca organizațiilor”: organizarea și diviziunea muncii fac puterea... Cine nu știe sau nu vrea să utilizeze tehnologia și vehiculele organizaționale nu are de ce să aibă prea mari așteptări...

Cum vedeți scena politică românească astăzi?

Nu mai sunt de mult racordat la politica românească. Nici măcar în poziția de consilier accidentală și nici măcar în aceea de analist politic sau publicist... Deci cunoașterea la primă mână cu privire la evoluțiile curente nu este ceva la care să vă așteptați din partea mea. În plus, nu aș comenta despre efemeralele evoluții politice care ocupă cu zgomot scena momentului. Așa cum am învățat cu toții demult, în mare majoritate sunt lucruri pe care peste două săptămâni sau o lună nu numai că le vom uita, dar, și dacă nu le uităm cu totul, ne vor părea irelevante...

Am să fac, însă, o observație în spiritul răspunsului de la întrebarea anterioară. La ora asta, criteriul meu elementar privind evoluția în bine este dat de modul în care văd că își dezvoltă partidele infrastructura de expertiză tehnică și de doctrină. Din nou, organizarea (sau absența ei) este cel mai bun semnal.

Atât timp cât nu vedem centrele de idei și de politici publice fezabile, nu am de ce să mă aștept la un salt calitativ în politica românească. Când vom vedea la partide ceva mișcându-se în acest sens, când vor apărea inițiative de organizare și instituționalizare, cum era Institutul de Studii Populare pe care l-ați menționat, atunci e semn că poate se întâmplă ceva, un eventual salt în politica românească. Nu este o condiție suficientă, evident. Dar, zic eu, este una necesară...

De ce credeți că stânga nu reușește să devină o forță puternică, iar dreapta s-a clătinat mereu și a contat doar pe dezamăgirea față de ceilalți?

Stânga are o problemă în toată lumea, la ora asta, nu doar în România. De fapt, vedem sub ochii noștri cum are loc o mare realiniere politică, o schimbare tectonică în structura politicii globale și naționale... Dreapta e afectată și ea. Se folosește mult termenul „populism” pentru a defini fenomenele politice curente. Este înșelător. Cuvântul-cheie este, de fapt, „realiniere”. Realiniere politică. Nu înseamnă că stânga și dreapta vor dispărea. Dar clivajele care le definesc se vor modifica. Și asta are implicații enorme pentru structura și echilibrul sistemului de partide.

Foto: arhiva personală

Când se trece de la tensiunea stat asistențial vs stat antreprenorial, de la capitalism vs social- democrație, la noi clivaje ce țin de emigrație, cultură, fluxuri economice internaționale, tot sistemul de partide se clatină și se reajustează. Stânga tradițională pare mult mai puternic lovită de schimbări... La noi încă nu a ajuns valul, dar va ajunge... să mai așteptăm puțin. Trendurile globale vor atinge și România, și atunci vom redeschide discuția despre stânga și dreapta pe un nou palier...

Este fake news-ul un pericol atât de mare, încât ar putea fi considerat o armă care face ravagii similare cu ale unui război?

Depinde, desigur, de ceea ce înțelegem prin „fake news“. Dar e oricum vorba aici de o exagerare. Apropo, ați observat, cred, că fervoarea cu care era folosit termenul până de curând s-a cam disipat. Deja începe să sune un pic cam depășit...

În ceea ce mă privește, voi crede că „fake news“ este pericolul care establishment-ul ne spune că este abia atunci când establishment-ul se va purta ca și cum ceea ce afirmă este real. Altfel spus, când

va și crede ce spune. Momentan, acesta vorbește una și decizia și acțiunea arată cu totul altfel. Nu poți afirma supraexcitat că suntem în fața unui pericol de grad zece, pe o scară de la 1 la 10, dar când e vorba de acțiune practică defensivă în fața amenințării iminente, acționezi ca și cum ar fi un pericol de grad 2. E dubios. E neserios...

Ne aducem aminte toată isteria, toată agitația... Dacă ne uităm în jur, nu putem să nu ne întrebăm: „Bun, și?! Dacă îmi spuneți că această chestiune e așa de gravă, atunci care sunt urmările în plan instituțional și bugetar ale diagnosticării ei ca fiind gravissime?!“. Vedeti bine, am o modalitate simplă de a estima relevanța unei teme publice în ochii decidenților, a oricărei teme publice: alocarea de resurse bugetare și efortul de instituționalizare. Ceea ce văd, relativ la chestiunea „fake news“, ca alocare de resurse, nu îmi spune că establishment-ul occidental – care, repet, era atât de isterizat până mai ieri de tematica aceasta – se poartă ca și când am avea de a face cu „o armă care face ravagii similare cu ale unui război“...

Ați fost criticat pentru modul abrupt de exprimare, chiar s-a acreditat ideea că ați jignit românii, că ați avut o atitudine superioară asumată. Cum vedeți aceste critici acum?

Critica evocată este cu totul nereprezentativă și marginală. Atacurile de acest tip la adresa mea nici nu se compară în virulență și magnitudine cu cele la adresa prietenului meu, Horia Roman Patapievici, de pildă. Ceea ce citați dumneavoastră – și știu precis la ce vă referiți, textual – sunt doar izbucniri mai degrabă personale ale unuia și altuia sau campanii izolate, pe care doar motoarele de căutare le mențin la suprafață, și asta în mod periferic. Horia, în schimb, a fost linșat sistematic ani de zile în registru de campanie susținută cu plan și metodă. Ceea ce i s-a întâmplat lui este de o intensitate de 1.000 de ori mai mare, în comparație cu mărunții mei denigratori veleitari și frustrările lor.

Acestea fiind spuse, recunosc că în trecut am mai avut momente de exasperare în care am scris poate în note caustice, într-o vreme în care a zice ceva despre popor sau nație era încă resimțit ca tabu. Dar azi acel tip de retorică este curentă și practică pe scară imensă prin rețelele de socializare. De aceea de ani buni pur și simplu mă abțin de la astfel de retorică, chiar și una moderată. Nu își mai are locul. În trecut era un deficit de astfel de retorică și era necesară pentru a contrabalansa lucrurile. Azi este excedentară și nu mai am nici interes, nici entuziasm pentru ea.

În plus, să ne uităm punctual la ce mi se reproșa. Iată un pasaj pentru care sunt înfierat în mod explicit: „Vreți discuție și dezbateră publică? Ce e de discutat aici?... Extraordinar cum s-a umflat echidistanța și naționalismul în voi și cum iau ele în mod inevitabil forma anti-semitismului și panslavismului rusofil. Ce e așa de greu de înțeles că ce se întâmplă în Israel și Ucraina nu este despre trecut și nu este despre mofturi istorice, ci este despre viitor și este despre viitorul civilizației aleia de care identitatea și forma voastră de existență istorică, statală și culturală depind nemijlocit...“.

Evident că nu mă refeream aici la poporul român în general, ci aveam o țintă polemică precisă. Însă, oricum, nu văd nici azi de ce m-aș jena de o asemenea luare de poziție, citată în rechizitoriile aduse împotriva mea. Din contra. Să mai notez și că, pe pagina unde are loc execuția mea pentru cele de mai sus, comentarii au reacții demascatoare de tipul „domnul Aligică e unul ce-și duce veacul pe la Revista 22, americanofil, evreofil...“. I rest my case, cum zice americanul.

Repet: până la urmă, sunt onorat de aceste atacuri. Iar ele sunt mărunte inconveniențe, în raport cu marile montări de campanii naționale împotriva unor prieteni precum HRP cu care nici nu îndrăznesc să mă compar în acest sens...

În ciuda tehnologiilor tot mai avansate, pe lângă succesul pe care îl au știrile false, ne mai confruntăm cu un fenomen: analfabetismul funcțional. Cum explicați?

Fenomenul e real și are două aspecte. Primul este analfabetismul funcțional clasic, ca să zic așa, adică, cel descris pe Wikipedia drept o situație în care „persoanele știu să citească, dar nu înțeleg ceea ce au citit“. Mai precis, „o persoană poate să reproducă verbal sau în scris un text, dar nu îl înțelege suficient pentru a-l folosi ca resursă în reușita unei acțiuni sau în performanță. Semnele grafice sunt recunoscute, dar conținutul de idei nu este înțeles decât, eventual, la un nivel foarte superficial“. Acesta este, cred eu, în primul rând un eșec al sistemului de educație.

Dar apare, cred, mai nou, tot mai pregnant spectrul unei alte forme de analfabetism funcțional, una, ca să zic așa, mai sofisticată. Și am să mă autocitez în descrierea ei, urmând o linie de argument pe care am dezvoltat-o la un eveniment public de curând:

Evoluțiile recente – atât tehnologice, cât și ideologice din centrele intelectuale și academice occidentale – indică un trend foarte interesant. Atacul la adresa „canonului“ academic și marilor cărți și a „marilor autori ai civilizației occidentale“ în universitățile occidentale, unde sunt înlocuiți cu texte și artefacte multi-

culti sau ideologice, dublat de revoluția IT și a rețelelor sociale, va avea efecte surprinzătoare în acest sens: o minoritate autoselectată va avea (fie prin vocație, fie prin accident biografic) în continuare acces la marea tradiție culturală în sensul de înțelegere și asimilare intelectuală și existențială a canonului culturii înalte și standardelor de interpretare și de gândire

Foto: Getty Images / Göliver

și de ethos induse de aceasta. Restul populației va fi însă definit de o formă de analfabetism funcțional, în această privință.

Captivi deplin ai audiovizualului, memeticului și pictogramaticului, sufocați de propagandă, ideologie și publicitate, fără să mai fie conștienți de condiția lor, incapabili să se concentreze pentru a putea citi mai mult de două sau trei paragrafe fără să obosească sau să se plictisească, vor fi structuralmente incapabili să acceseze sau să înțeleagă orice formă de literatură complexă, oricât de dotați sau bine intenționați vor fi. Orice va ține de registrul superior al filosofiei, romanului, nuvelei, istoriei, al eseului științific etc. le va fi înțeligibil și le va părea lipsit de interes existențial.

Și vom avea astfel din nou două clase, două tipuri umane: „oamenii cărții“ și restul. O minoritate pe care necesarmente nu o putem închipui decât destul de restrânsă și o majoritate...

Această formă de analfabetism funcțional, cred, este mult mai periculoasă decât prima...

„Pe vremea noastră“ era la mare modă întrebarea: „Ce ați făcut în ultimii 5 ani?“. Dvs., domnule Aligică, ce ați făcut?

Cred că lucrul cel mai important este că am scris câteva cărți care contribuie la efortul generației mele de a redefini liberalismul clasic și tradiția libertății pentru contextul și cerințele secolului 21. De asemenea, am contribuit nemijlocit în America – pe prima linie a războiului cultural și intelectual – pentru apărarea libertății de gândire și de expresie, la construcția și creșterea unor inițiative instituționale care reprezintă elemente centrale în defensiva creată de generația mea în calea asaltului neototalitarismului potențat tehnologic.

De ce vă este dor în țară?

Am rămas în relație directă cu țara pe toată această perioadă în care am funcționat preponderent pe o bază instituțională americană. Nu m-am considerat niciodată expatriat în sensul standard. În Occident, mi-am definit întotdeauna poziția – instituțională, identitară și socială – în mod explicit în relație cu România...

Am plecat prea târziu din țară ca să pot pune în paranteze și face abstracție de identitatea mea românească. Și, în plus, mi se pare că este ceva fals și poate de prost gust în efortul celor care „se asimilează“ instantaneu sau aproape instantaneu Occidentului. Îmi aduc aminte de o personalitate publică din țară care, în anii '90, după două luni petrecute dintr-o bursă de patru luni la o universitate din SUA, îmi spunea: „Dragă, eu nici nu mai știu ce sunt: sunt român, sunt american...?“.

N-am astfel de fragilități sau complexe. Identitatea mea românească este pecetluită în limba în care gândesc. E o limbă despre care observ că, până la 50 de ani, dintre care o bună parte petrecuți ca rezident sau cetățean occidental, nu a fost încă dislocată și înlocuită în această funcție. Am hotărât că asta spune ceva semnificativ despre mine... ■